

El llinatge dels Anglesola i el monestir de Poblet

Per Gener GONZALVO BOU
Arxiver de l'Arxiu Històric de Tarragona

Pàgina anterior:
Poblet a finals del segle XIX. Targeta postal, col·lecció de l'autor.

El monestir de Poblet és encara avui una immensa baluerna monàstica i militar construïda a partir de mitjan segle XII, al bell mig de la Catalunya Nova, i que impressiona per les seves grans dimensions, i pel fet, únic a Europa, que ha conservat totes les seves grans dependències. Certament que els conflictes, gravíssims, polítics i militars espanyols del segle XIX, amb la supressió de l'orde cistercenc, van comportar gravíssimes ferides al monument, no gensmenys aquesta gran construcció medieval explica moltes de les grans empreses de la Catalunya medieval, quan els comtes de Barcelona decidiren, d'una vegada per totes, acabar amb els dominis musulmans del sud del Principat, i conquerir, a la fi, Tortosa i Lleida (1148-1149), completant tot el territori estricte de Catalunya, que tal com proclamaren les constitucions de pau i treva, anava "Del Cinca, a Tortosa, Lleida i Salses, al Rosselló". Cal dir que en aquestes grans empreses els comtes barcelonins es feren ajudar de la millor cavalleria militar i de la noblesa de Catalunya, començant pels comtes d'Urgell, que es feren amb la Catalunya Occidental, i ajudaren notòriament a la caiguda de Lleida.

Després de les conquestes, els magnats havien de colonitzar les noves terres cristianes, i ningú millor que nos ordes monàstics (a banda de la restauració dels antics bisbats i de la xarxa parroquial) vinguts de França, i particularment els cistercencs de sant Bernat, que s'establiren, a poca distància, a Santes Creus, a la riba del Gaià, i sobretot el gegant de Poblet, com així ho havia decidit el comte Ramon Berenguer IV, que aleshores ja s'intitulava "Príncep d'Aragó", pel seu casament amb la reina Peronella, segons el pacte amb Ramir II "el Monjo", i que havia salvat el regne aragonès de les urpes castellanès.

Els monestirs servien, doncs, com a centres de rompuda i colonització de terres per als nous pobladors, vinguts molts d'ells de la Catalunya Vella, i atrets per aquestes circumstàncies i per tota una sèrie de privilegis i franquícies fiscals, per part del comte. Alhora, el cenobi s'anava convertint, amb el pas del temps, en un microcosmos on confluïen tota mena de menestrals i homes i dones d'oficis, i amb una singular inclinació a la ramaderia, com era tradició dins l'orde del Císter, amb els seus grans ramats i les seves transhumàncies i xarxes de granges ramaderes, que a Poblet s'estengueren per la Conca, les Garrigues, l'Urgell, la Noguera, i fins a arribar a les altes pastures dels Pirineus, ja en èpoques molt reculades.

Però per als comtes, i després reis d'Aragó, Poblet era un símbol de prestigi de l'altíssim llinatge reial. Arreu hi estampaven les seves armes, i amb les seves grans deixes i protecció, feien una aliança mundana i espiritual, que només s'ha donat en plenitud a l'edat mitjana. Sens dubte, on aquest prestigi es feia més palès era en la construcció dels panteons comtals i reials, com a signe visible del poder de la casa reial d'Aragó, alhora que els monjos resaven per les ànimes difuntes dels monarques de manera permanent.

Aquesta cosmogonia fou imitada pels altres llinatges de la Catalunya medieval, que veieren en Poblet el lloc idoni per a lluíment de la seva casa. Sens dubte, doncs, les cases nobiliàries més altes de Catalunya s'aproparen a Poblet, l'ompliren de beneficis, i l'escolliren com a lloc de panteó –més o menys important- o sepultura. Els primers a fer-ho foren els Cardona, la casa nobiliària laica més important de Catalunya, i que al segle XVII construï a Poblet un fastuós panteó (encara força ben conservat) en honor als seus ducs i demés membres de la família.

Altres cases importants que s'aproparen a Poblet foren els comtes d'Urgell, els Cervera, Cervelló, Montcada (fundadors, aquests, de Santes Creus), Ponts, Bell-lloc, Guimerà, Boixadors, Queralt, i la casa d'Anglesola, entre d'altres.

En l'aspecte d'art i de sentit funerari, nosaltres estem segurs que la casa d'Anglesola tingué un petit panteó al monestir de Poblet. Efectivament, a la nau lateral dreta, construïda al segle XIV per l'abat Ponç de Copons, hi ha una capella anomenada tradicionalment com la “capella dels Anglesola”, o de santa Magdalena, a tocar d'una altra, que també l'antiga tradició pobletana anomena “capella dels comtes d'Urgell” (i on nosaltres també creiem que hi tingueren un petit panteó amb les despulles del comte Ermengol VIII i la seva esposa i filla). No seria estrany que un gran sarcòfag, amb les armes magníficament policromades dels Anglesola, que es conserva al museu de Poblet (al Palau del rei Martí I), provingués d'aquesta capella. I potser és encara més segur que aquesta capella guardés els sepulcres bellament escul-

Armes reials de Catalunya-Aragó.
(Museu de Poblet). Fotografia de l'autor.

Armes de les cases comtals d'Urgell i Pallars,
provinents del panteó reial de Poblet
(S.XVII). Fotografia de l'autor.

Sarcòfag dels Anglesola. (Museu de Poblet). Fotografia de l'autor.

pits de Bernat d'Anglesola i la seva Muller Constança. Jaume Finestres, el gran historiador pobletà del segle XVIII, explica que la seva bellesa era gairebé parella a la de les tombes reials. Avui, per desgràcia nostra, només conservem un fragment de l'espasa del cavaller, i la figura de la reina, molt i molt erosionada. Una veritable llàstima.

Igualment, en una de les ales del claustre major, es conserva un ossari, amb les armes dels Anglesola, combinades amb les dels Montcada, i en bastant bon estat de conservació, encara que sense policromia.

Aquesta relació de familiaritat dels Anglesola és molt important, pel fet que ja en el primer document pobletà important, del 1151, hi apareix Arnau Berenguer d'Anglesola com a testimoni. És el moment en què el comte Ramon Berenguer IV fa donació a l'abat i monestir occità de Fon-

Detall del sarcòfag dels Anglesola. (Museu de Poblet). Fotografia de l'autor.

Ossari del claustre major a Poblet, pertanyent als Anglesola-Montcada. (S.XIV).
Fotografia de l'autor.

Detall de les armes dels Anglesola en un ossari del claustre de Poblet (S.XIV).
Fotografia de l'autor.

tfreda de les terres del que seria Poblet, per tal de què hi bastissin un important cenobi cistercenc, i que ells en fossin els fundadors.

Quan el casal de Barcelona accedí a la dignitat reial d'Aragó, el primer comte-rei Alfons I s'abocà encara més en el monestir de la Conca de Barberà, amb nombroses donacions i privilegis, i costejant, per exemple, el bastiment de l'església monàstica, acabada ja al segle XII. El que és molt important, però, és que Alfons el Cast inaugurà el costum reial d'escollir Poblet com a lloc de sepultura, germen del que seria el gran panteó reial ideat per Pere el Cerimoniós. Així el 1176, trobant-se precisament al castell dels Anglesola, escollí Poblet com a lloc de la seva sepultura. La familiaritat dels Anglesola, doncs, amb Poblet i la casa reial, era aleshores ja molt important, a la segona meitat del segle XII.

Aquesta estreta col·laboració arribà fins al punt en que els monjos de Poblet regentaren l'hospital de pobres de la vila d'Anglesola, fundat, en testament, per Bernat d'Anglesola, encomanant-lo, el 1182, a l'abat Esteve. Com és prou sabut, aquest establiment fou encomanat a l'orde trinitari, a partir de l'any 1188.

En d'altres ocasions, monjos cèlebres descendeixen o tenien els pares provinents del llinatge dels Anglesola. Aquest és el cas de Guillem de Cervera, magnat nascut pels volts del 1165, de Guillem de Cervera i de la seva mare Berenguera d'Anglesola. Aquest guerrer-monjo era senyor de Juneda, i per la seva mare, filla de Berenguer Arnau d'Anglesola, senyor de Verdú, que arribaria a ser el domini senyorial més important de Poblet.

Guillem de Cervera es casà amb Elvira de Subirats, comtessa d'Urgell i protectora també de Poblet. Fou conseller reial de Pere I i Jaume I. En enviudar, el 1220 va vendre Verdú a Poblet. Acompanyà el rei Jaume a la conquesta de Mallorca, i al tornar ingressà a la comunitat monàstica pobletana.

En d'altres ocasions, i dins l'àmbit econòmic, eren les cases nobiliàries les que es beneficiaven de les ànsies expansionistes de Poblet, que –recordem-ho– arribà a tenir gairebé 40 dominis senyoriais, distribuïts en diferents baronies. En algunes ocasions eren els nobles els qui feien donacions dels dominis. En d'altres casos, però, era Poblet qui comprava els pobles i els seus termes, amb tots els seus habitants i els seus béns. Així fou el cas de Pere d'Anglesola, el qual, l'any 1283, cobrà una molt important suma de 2.800 morabatins d'or, per la venda a Poblet del castell, lloc i terme de la Granyanella, a la Segarra, essent abat fra Bernat de Cervera (1276-1288).

En un àmbit molt diferent, ja és conegut que a l'edat mitjana, els grans senyors tenien esclaus sarraïns, sovint molt qualificats. Així, alguns d'ells eren objecte de plets i disputes. Això és el que succeí entre Poblet i Guillem d'Anglesola per un sarraí anomenat Juzeph.

Les tensions, ara per dominis, també no escaparen de les relacions dels Anglesola amb Poblet. En aquesta ocasió –i ja saltant al segle XIV-, Beatriu d'Anglesola tingué un conflicte –que no coneixem prou bé- amb el seu domini de l'antiga granja de Barbens, de la qual n'era senyora del terme. En aquella ocasió, permetia perjudicar les terres que allí hi tenia Poblet, i el monestir les hagué d'arrendar, per manament de la mateixa cort judicial de Jaume II, i a favor d'aquesta senyora i el seu batlle d'Anglesola.

Sembla que els conflictes de Poblet amb els Anglesola no s'aturaven ací. Certament, no ens cansarem de repetir que els Anglesola beneficiaren Poblet des de la seva creació, però alhora els conflictes senyorials no deixaren d'existir; aus ací un exemple –no únic, sinó general- de les complexes relacions del sistema feudal que estem estudiant, i encara que aquestes complexes relacions es produïssin entre un senyor laic i una autoritat religiosa, la qual –no oblidem-ho- exercia alhora de senyoria jurisdiccional. Així, cap al 1320, sabem que Berenguer d'Anglesola havia pres blat de la granja de Barbens, de forma irregular. Així les coses, el rei manà als veguers de Cervera i Tàrraga que l'obliguessin a restituir aquest blat.

En d'altres notícies, el paper d'algun Anglesola és preeminent pel que fa a Poblet. Aquest és el cas de Pere d'Anglesola –el qual sempre mantingué unes molt bones relacions amb Poblet- actuà de procurador de l'abat Eixamús de Poblet, l'any 1349 (un any després de la pesta negra) en la presa de possessió del castell, vila i terme de Vallclara, que Berenguer de Jorba havia venut a Poblet per 80.000 sous. L'abat va rebre el jurament de fidelitat d'aquests habitants.

Ens acostem a les darrerries de l'edat mitjana, i amb ella, al final del nostre treball. No volem acabar sense donar alguns apunts de la relació entre Anglesola i Poblet, que encara que breument, hem vist que eren prou estretes i importants. Ens situem ara en plena guerra civil de 1462-1472. En aquesta ocasió, Poblet escollí el castell i vila d'Anglesola per a l'aprovisionament de blat per a la ciutat i comarca de Girona.

Un cop més, doncs, el bàcul i l'espasa, l'abat i el magnat, col·laboren estretament, encara que en ocasions, el règim feudal els faci xocar pels seus interessos jurisdiccionals i senyorials, els seus drets i possessions, en homes i béns. Els Anglesola foren un dels primers llinatges a recolzar la implantació del gran monestir de Poblet. Allà hi reberen sepultura, i tractaren als seus abats i monjos destacats. Només per això cal inscriure'ls amb lletres d'or dins l'elenc de la cavalleria catalana medieval.

Fonts i Bibliografia:

- ALTISENT, A.: Història de Poblet, Poblet, 1974